

3 ЛИСТУВАННЯ ЄГОРА РЕДІНА З ВАСИЛЕМ ДАНИЛЕВИЧЕМ

Останнім часом до дослідження історії вітчизняної науки все частіше залучаються джерела особового походження¹. Попри те, що “інформаційний потенціал листування для історіографічних дослідів залишається до кінця не визначеним”², саме ця категорія джерел на сьогодні набуває першорядного значення в подібних дослідженнях. Враховуючи специфіку фаху, в окремий джерельний блок дослідниками виділяється власне листування істориків з колегами по цеху³, адже “Інформація, що міститься в листах, дає можливість характеризувати відносини в середовищі наукової інтелігенції... Окрім того, листи містять матеріал для характеристики “кухні” історичної науки – творчої лабораторії вчених, “неписаних” правил етикету в науковому середовищі”⁴.

Всі ці завдання і покликаний виконати епістолярій Є. Редіна. Однак, окрім міжособистих контактів, визначення кола спілкування вченого, власне історіографічного процесу, пов’язаного з його творчістю, епістолярій Є. Редіна є важливим джерелом і до біографістики – створення, доповнення та уточнення даних життєпису як самого дослідника, так і його колег. Також варто відмітити, що важливою особливістю епістолярних джерел є їх двоїстий характер: листування містить інформацію як про об’єкта (через саморефлексію автора), так і самого суб’єкта – автора⁵. На сьогодні до майже недосліджених постатей української клію належить учень В. Антоновича – В. Данилевич. У сучасній українській науці маємо тільки дві короткі праці⁶, присвячені вченому, та біоісторіографічну

¹ *Остряк А.* Источники личного происхождения: историографические наблюдения // Историография источниковедения и вспомогательных исторических дисциплин: материалы XXII междунар. науч. конф. Москва, 28–30 янв. 2010 г. / [Редкол. М.Ф. Румянцева (отв. ред.) и др. М., 2010, с. 311–314.

² *Остряк А.Н.* Эпистолярный как историографический источник по истории украинской исторической науки второй половины XIX – начала XX в. // Вспомогательные исторические дисциплины – методология истории в системе гуманитарного знания: материалы XX междунар. науч. конф. Москва, 31 января – 2 февраля 2008 г.: в 2 ч. / Редкол.: М.Ф. Румянцева (отв. ред.) и др. М., 2008, ч. 2, с. 506.

³ Там же, с. 507.

⁴ Там же, с. 508.

⁵ *Абросимова С.В.* Епістолярні джерела і методи їх дослідження // Вісник Дніпропетровського університету. Історія та археологія. Вип. 8. Дніпропетровськ, 2000, с. 186.

⁶ *Ляшко С.М.* Про участь В.Ю. Данилевича у підготовці та роботі XII Археологічного з’їзду в 1902 р. у Харкові // Археологія, 2003, № 2, с. 132–135; Закоханій в історію України // Український історичний календар’96. К., 1995, с. 330–331.

довідку Д. Багалія, подану для рекомендації В. Данилевича на посаду завідувача Археографічної комісії УАН⁷.

Тематично в листах Є. Редіна до В. Данилевича порушуються різноманітні питання як ділового, так і приватного характеру. Хронологічно вони охоплюють незначний період часу у три роки: 1902–1904 рр. і повністю пов'язані з харківським періодом життя В. Данилевича. Розпочалось же листування з вирішення поточних питань, пов'язаних з підготовкою XII Археологічного з'їзду в Харкові.

Як відомо, ще влітку 1899 р. Харківська міська дума звернулася до XI Археологічного з'їзду, який мав вирішити місце проведення наступного з'їзду, щоб таким містом призначити Харків⁸. З'їзд у Києві підтримав цю пропозицію і, як наслідок, XII Археологічний з'їзд відбувся 1902 р. в Харкові.

На сьогодні всі дослідники відмічають визначальний внесок саме Є. Редіна в підготовку і проведення Харківського Археологічного з'їзду⁹. Так само висвітлено в науці і участь В. Данилевича в підготовці і проведенні XII Археологічного з'їзду¹⁰. Однак співпраця і взагалі взаємини обох вчених на сьогодні не були темою окремого наукового дослідження.

Хронологічно перший збережений лист Є. Редіна до В. Данилевича, датований 11 березня 1902 р., власне і стосується підготовчих робіт до XII Археологічного з'їзду в Харкові. Тематично в листі йдеться лише по два питання: 1) каталог виставки та 2) археологічні дослідження пам'яток Харківщини – “комісію копачів”. Щодо першого питання, то, як відомо, саме В. Данилевич склав каталог нумізматичного відділу виставки XII Археологічного з'їзду¹¹. Питанням нумізматики була присвячена й доповідь вченого на самому з'їзді: “Монетні кладки і окремі монетні знахідки Харківської губернії”¹², в якій дослідник відмітив, що більшість

⁷ Багалій Д.І. Оцінка наукових праць професора В.Е. Данилевича // Записки Історично-філологічного відділу УАН. К., 1919, кн. I, с. LXXXIX–LC.

⁸ Філіппенко Р.І., Куделько С.М. Є.К. Редін – професор Харківського університету: Монографія. Харків, 2008, с. 101.

⁹ Айналов Д. Памяти Е.К. Редина (Некролог) // СХИФО, том XIX: Памяти профессора Егора Кузьмича Редина († 27 апреля 1908 г.). Харьков, 1913, с. 4.

¹⁰ Ляшко С.М. Вказ. праця, с. 132–135.

¹¹ Каталог виставки XII Археологического съезда в г. Харькове Нумизматический отдел / Сост. В.Е. Данилевич. Харьков, 1902.

¹² Известия XII Археологического съезда в Харькове, 1902, № 10, с. 140; Данилевич В.Е. Монетные кладки и отдельные монетные находки в Харьковской губ. // Труды Двенадцатого археологического съезда в Харькове 1902 г. / Под ред. гр. Уваровой. М., 1905, т. III, протоколы, с. 341. [Засідання III відділення: “Памятники искусств и художеств, нумизматики и сфрагистики”, 22 серпня].

скарбів припадає на район Сіверського Дінця, з чого зробив такі висновки: 1) Донець був головною торговою артерією цього краю в давнину; 2) Населення цього регіону в V–VI ст. тяжіло до півдня; 3) в подальшому, до XIV ст. переважав східний напрямок і 4) монетні клади дають підстави стверджувати про існування місцевого населення в краї і після татарської навали. Окрім того дослідник склав і відповідну мапу монетних скарбів Харківщини¹³. Відтак, природно, що саме В. Данилевич і головував на секції пам'яток нумізматики і сфрагістики (22 серпня 1902 р.)¹⁴.

Значно складнішим було питання археологічного дослідження краю. Попри те, що ще в 1894 р. при Харківському історико-філологічному товаристві була створена комісія для розкопок городищ і курганів Харківської губернії, до якої увійшов і Є. Редін¹⁵, на початок роботи Харківського підготовчого комітету з проведення XII Археологічного з'їзду території, що мали бути досліджені в археологічному плані, являли собою terra incognita. Відтак саме археологічні дослідження краю були одним з основних обов'язків Харківського попереднього комітету¹⁶. З цією метою комітет розробив відозви і програми до населення, де просив інформувати комітет про місцеві пам'ятки старовини¹⁷. Такі програми розсилались і адресно місцевим священикам та вчителям¹⁸.

З метою проведення археологічних досліджень пам'яток краю, Харківський підготовчий комітет ухвалив рішення з цим питанням звернутись до В. Антоновича та К. Мельник і призначити їм у допомогу Є. Редіна, В. Савву, Є. Трифільєва та П. Федоровського¹⁹. Як наслідок, В. Данилевич та К. Мельник провели розкопки у Куп'янському повіті, а також дослідили стоянки кам'яного віку в Охтирському (в селах Янківка та Кириківка) та Богодухівському (в селі Катанські Віли) повітах Харківської губернії²⁰. Зі своїх розкопок особливо цінним експонатом, який В. Данилевич передав

¹³ Данилевич В.Е. Карта монетных кладов и находок отдельных монет Харьковской губернии // Труды Двенадцатого археологического съезда в Харькове 1902 г. / Под ред. гр. Уваровой. М., 1905, т. I, с. 374–410.

¹⁴ Ляшко С.М. Вказ. праця, с. 133.

¹⁵ Філіппенко Р.І., Куделко С.М. Вказ. праця, с. 63–83.

¹⁶ Юренко С.П. Археологічні з'їзди в Україні. К., 2004, с. 26.

¹⁷ Філіппенко Р.І., Куделко С.М. Вказ. праця, с. 103.

¹⁸ Багалеї Д.И., Редін Е.К. Вниманию оо. священников и гг. народных учителей Харьковской губернии // Южный край, 1901, 12 апреля.

¹⁹ Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1902, т. 1, с. 53.

²⁰ Доклад В.Е. Данилевича “Несколько стоянок и случайных находок каменного века в Ахтырском и Богодуховским уездах, Харьковской губ.” // Труды Харьковского предварительного комитета..., с. 365–372. Ляшко С.М. Вказ. праця, с. 132–133.

на виставку, а згодом у музей Харківського університету, було поховання вирізане з землею²¹.

За результатами Куп'янської експедиції на з'їзді зробили доповіді К. Мельник та В. Данилевич. Так, К. Мельник на засіданні 24 серпня виголосила доповідь загального характеру: “Археологічні розкопки в Охтирському і Куп'янському повітах Харківської губернії”²². В. Данилевич – 26 серпня зупинив свою увагу на розкопках біля села Буди і хутора Березовки²³, де було досліджено 12 будищанських і 9 березовських курганів. Загалом доповіді В. Данилевича викликали загальне зацікавлення учасників Харківського з'їзду²⁴. Окрім того, разом з низкою колег вченому випала честь провести для учасників з'їзду показові розкопки під керівництвом В. Городцова Донецького городища на р. Уди 18 серпня 1902 р.²⁵

Натомість Є. Редін протягом 1900–1901 рр. зосередив свої польові дослідження Харківщині на вивченні місцевих церковних пам'яток. Про результати своєї мандрівки вчений виголосив доповідь на засіданні III відділення Археологічного з'їзду 22 серпня 1902 р., в якій переважно зупинився на дерев'яних церквах XVII–XVIII ст.²⁶ Про перебіг своєї експедиції Є. Редін писав у листі від 18 червня 1901 р. до С. Жебелева: “Пошуки старожитностей обходяться дуже дорого. Доводиться їздити по запилених, допотопних дорогах – на возах і дрогах, під пекучим сонячним промінням, шукати затишку у сільських священників, ночами зазнавати мук з боку деяких комах. Знаходження рідкісної ікони, іконостасу – слугує винагородою за всі муки, випробування”²⁷. Натомість про свої археологічні дослідження, що було продовженням етнографічних, вчений

²¹ Протокол восемнадцатого заседания комитета по устройству XII-го археологического съезда в Харькове, 4 ноября 1901 года // Труды Харьковского предварительного комитета..., с. 355. Див. також: Доклад В.Е. Данилевича “По поводу одного погребения, вырезанного с землей” // Труды Харьковского предварительного комитета..., с. 361–364.

²² Известия XII Археологического съезда в Харькове, 1902, № 13, с. 182–187.

²³ Известия XII Археологического съезда в Харькове, 1902, № 14, с. 220; *Данилевич В.Е.* Раскопки около сел Буд и Березовки // Труды Двенадцатого археологического съезда в Харькове 1902 г. / Под ред. гр. Уваровой. М., 1905, т. III, протоколы, с. 382–383. [Засідання II відділення: “Древности историко-географические и этнографические”, 26 серпня]. Стаття: *Данилевич К.Е.* Раскопки курганов около с. Буд и х. Березовки, Ахтырского уезда Харьковской губернии // Труды Двенадцатого археологического съезда в Харькове 1902 г. / Под ред. гр. Уваровой. М., 1905, т. I, с. 411–433.

²⁴ *Юренко С.П.* Вказ. праця, с. 28, 33.

²⁵ *Ляшко С.М.* Вказ. праця, с. 133.

²⁶ Известия XII Археологического съезда в Харькове, 1902, № 10, с. 137–138.

²⁷ Цит. за: *Жебелев С.* Памяти Е. К. Редина // Записки Классического отделения Русского археологического общества. СПб., 1910, т. VI, с. XI.

інформував М. Сумцова. Так, у листі від 12 серпня 1901 р., відправленому зі Стратилатівки, Є. Редін описує свої розкопки курганів: “Повернувшись із поїздки по церквах і монастирях, вирушив у нову поїздку, і нині пишу Вам з місця розкопів курганів. Чудесна, захоплююча робота – особливо при відкриванні могил. Перед тобою наочна картина поховання стародавнього поселення півдня Росії, а саме перебування протягом цілого дня в степу, серед цих велетнів-курганів! Скільки в цьому поезії!”²⁸.

Очевидно, з підготовкою К. Мельник публікацій до збірки “Трудов” XII Археологічного з’їзду пов’язані листи Є. Редіна до В. Данилевича від 9 квітня та 15 травня 1904 р., в яких йдеться про таблиці та про підготовлені фотознімки пам’яток, призначені для київської дослідниці.

Наступний зі збережених лист (від 23 червня 1903 р.) надісланий Є. Редіним адресату з Севастополя. Перебування Є. Редіна в Криму було зумовлено дорученням голови Московського археологічного товариства гр. Уварової, за яким вчений разом з Д. Айналовим мав дослідити і зафотографувати пам’ятки Херсонеса²⁹. Як впливає з листа до М. Сумцова від 26 червня 1903 р., це були перші відвідини Є. Редіним Херсонеса³⁰. Відповідно в цьому ж листі дослідник описує і своє перше враження від пам’ятки: “Пишу все ще перебуваючи під сильним враженням від обстановки, що мене оточує, від того мертвого міста, в якому я працював два тижні... Сумне враження залишають його руїни”, і тут же додає, що “Херсонес не бідний пам’ятками..., але він обділений увагою до своїх руїн, до того, що міститься в них”³¹. Так само присвятив свої дослідження Херсонесу і В. Данилевич, одне з яких опубліковано у збірці пам’яті Є. Редіна³². Очевидно саме з ними був і був пов’язаний його візит до Севастополя, про який згадує у листі Є. Редін. Окрім того у Криму вчений проводив археологічні дослідження біля села Кекенеїз, Ялтинського повіту,

²⁸ Сумцов Н. Человек золотого сердца (Профессор Егор Кузьмич Редин). Харьков, 1909, с. 43.

²⁹ Див.: Домановська М., Штан Г. Егор Кузьмич Редін – перший харківський дослідник Херсонеса Таврійського (до питання про участь у підготовці видання “Пам’ятки Християнського Херсонеса” // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II: Збірка наукових праць, присвячена 150-літтю з дня народження Дмитра Власовича Айналова (1862–1939 рр.) / Від. ред. д. іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України П.С. Сохань; упоряд. Д.С. Гордієнко, В.В. Корнієнко. К., 2012, с. 195–202.

³⁰ “Лишь теперь – впервые – я посетил Херсонес” [Сумцов Н. Указ. соч., с. 46].

³¹ Сумцов Н. Указ. соч., с. 46–47.

³² Данилевич В.Е. Остатки неолитической культуры на территории Херсонеса // СХИФО, т. XIX: Памяти профессора Егора Кузьмича Редина († 27 апреля 1908 г.). Харьков, 1913, с. 235–249.

про що доповів на XIII Археологічному з'їзді в Катеринославі³³. Очевидно з підготовкою до цього з'їзду й пов'язана згадка Є. Редіним у листі відкритих листів та розпочатих В. Данилевичем досліджень.

Катеринославський з'їзд відбувся протягом 15–22 серпня 1905 р. Через революційну ситуацію в країні він був значно менше представницьким, ніж попередній. На з'їзд прибуло лише 245 делегатів, однак це не позначилось на фаховому науковому рівні його роботи³⁴. Харків на Катеринославському з'їзді був представлений досить значною делегацією. Для підготовки з'їзду у Харкові був створений відповідний підготовчий комітет, який очолив М. Сумцов, натомість Є. Редін знову ж був обраний секретарем комітету, а його товаришем – В. Данилевич³⁵. Від Харківського університету та Історико-філологічного товариства на з'їзд у Катеринославі були відряджені, відповідно, М. Сумцов, А. Лебедєв, В. Бузескул, Д. Багалій, В. Савва, М. Халанський та, власне, Є. Редін і В. Данилевич³⁶.

Участь Є. Редіна в XIII Археологічному з'їзді, порівняно з Харківським, висвітлена значно слабше. Цю лакуну певним чином і доповнюють листи вченого до В. Данилевича, датовані 3 лютого, 8 березня та 10 серпня 1905 р.

В рамках підготовки до XIII Археологічного з'їзду харківські дослідники продовжили дослідження місцевих пам'яток, розпочаті ще при підготовці XII з'їзду. Наприклад, групою дослідників у складі Є. Трифільєва, Є. Іванова, П. Єфименка та Є. Редіна було проведено археологічне дослідження 10 курганів біля с. Дергачі Харківської губернії³⁷, звіт про які для “Трудов” XIII Археологічного з'їзду підготував Є. Трифільєв³⁸. Деякі

³³ Данилевич В.Е. Раскопки около дер. Кекенеиз, Ялтинского у., Таврич. губ. // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908. т. II, с. 204–206. [Засідання III відділення: “Древности первобытные”, 18 серпня].

³⁴ Юренко С.П. Вказ. праця, с. 32.

³⁵ Протоколы заседаний Харьковской комиссии по устройству XIII Археологического съезда в г. Екатеринославе, состоящей при Харьковском историко-филологическом обществе // СХИФО, т. 16. Харьков, 1905, с. V.

³⁶ Див.: Філіппенко Р.І., Куделко С.М. Вказ. праця, с. 121.

³⁷ Отчет о деятельности Харьковской комиссии по устройству XIII Археологического съезда в г. Екатеринославе, состоящей при Харьковском историко-филологическом обществе (1903–1905 г.) // СХИФО, т. 16. Харьков, 1905, с. 102; Труды XIII Археологического съезда в Екатеринославе 1905 г. М., 1908, т. II, 4, 102, 103; Скурда В.В. Профессор Е.К. Редин как археолог // Вісник Харківського державного університету. № 396: Історія. Вип. 29. Х., 1997, с. 50.

³⁸ Трефільєв Е.П. Археологическая экскурсия в Дергачи, Харьков. губ. в 1903 г. // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 102–103.

деталі про цю експедицію містяться в листі Є. Редіна до В. Данилевича від 26 серпня 1903 р., наприклад, інформація про запрошення В. Данилевича приєднатися до товариства. Також Є. Редін вітає колегу з його власними успішними розкопками. Так, відомо, що В. Данилевич на той час проводив археологічні дослідження поблизу хутора Покровського, Валковського повіту Харківської губернії³⁹. Інші дослідження в рамках підготовки Катеринославського з'їзду, як було згадано, вчений проводив у Криму, поблизу Ялти⁴⁰.

Проте сам Є. Редін у рамках підготовки до XIII Археологічного з'їзду зосередився на тематиці докторської дисертації – рукописах Козьми Индикоплова. Відтак на з'їзді вчений виголосив реферат “Редакція лицевих рукописів творів Козьми Индикоплова”⁴¹ та доповідь про значення для науки фотографій з пам'яток мистецтва та старожитностей⁴². Перу Є. Редіна належить і загальний нарис діяльності Катеринославського з'їзду⁴³. Також за редакцією Є. Редіна вийшли “Труды” Харківського комітету з підготовки XIII Археологічного з'їзду в Катеринославі⁴⁴, з чим, очевидно пов'язані листи вченого до В. Данилевича від 3 лютого та 8 березня 1905 р. На самому ж з'їзді Є. Редін керував секцією пам'яток мистецтва, нумізматики та сфрагістики⁴⁵.

³⁹ Данилевич В.Е. О раскопках близ х. Покровского, Валковского у., Харьков. г. // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 250. [Засідання I відділення: “Первобытные древности”, 22 серпня].

⁴⁰ Данилевича В. Е. Раскопки около дер. Кекенеиз..., с. 204–206.

⁴¹ Известия XIII Археологического съезда в Екатеринославе 15–27 августа 1905 года. Харьков, 1905, с. 76; Редин Е.К. Редакции лицевых рукописей сочинения Козьмы Индикоплова // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 228. [Засідання VII відділення: “Древности классические, византийские восточные и западно-европейские”, 20 серпня].

⁴² Редин Е.К. О значении фотографических снимков с предметов древности // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 223. [Засідання III відділення: “Памятники искусств, нумизматики и сфрагистики”, 19 серпня].

⁴³ Редин Е.К. XIII-й Археологический съезд в г. Екатеринославе. Обзор его трудов. СПб., 1906, 22 с.

⁴⁴ Юренко С.П. Вказ. праця, с. 32.

⁴⁵ Див.: Редин Е.К. Речь при открытии Отд. памятников искусства, нумизматики и сфрагистики // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 217–218. [Засідання III відділення: “Памятники искусств, нумизматики и сфрагистики”, 19 серпня]; Редин Е.К. О деятельности Отделения Памятников искусств и пр. // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 240–242. [Засідання III відділення: “Памятники искусств и художеств, нумизматики и сфрагистики”, 21 серпня].

Натомість В. Данилевич представив на XIII Археологічному з'їзді досить широке коло питань. Так, на секції первісних старожитностей 18 серпня вчений доповідав про розкопки поблизу села Кекенеїз, Ялтинського повіту в Криму⁴⁶, а 22 серпня – поблизу хутора Покровського, Валковського повіту Харківської губернії⁴⁷. З доповіддю з історії управління Слобідської України в XVII і XVIII ст. дослідник виступив на засіданні секції “Побут правовий, суспільний, домашній і военний” 20 серпня⁴⁸. Присвятив В. Данилевич свою увагу і питанням джерелознавства та археографії⁴⁹. Власне ця остання складова діяльності дослідника стане визначальною для його рекомендації в співробітники УАН.

Прикметно, що на посаду керівника Археографічної комісії УАН рекомендував В. Данилевича Д. Багалій. Аналізуючи праці колеги, Д. Багалій зупинився і на дисертаційному дослідженні В. Данилевича “Очерк истории Полоцкой земли до конца XIV в.”, що, як і нарис “Истории Северской земли до половины XIV ст.” самого Д. Багалія належить до числа численних монографій з історії давньоруських князівств-областей історичної школи В. Антоновича⁵⁰. Зупинився Д. Багалій і на археологічній складовій діяльності В. Данилевича, в якій останній “дуже стараний і методичний робітник і систематизатор”⁵¹, що ж до археографічної, то на підставі праці В. Данилевича в Московських архівах з пошуку і опрацювання джерел з історії Слобідської України Д. Багалій відмітив любов В. Данилевича “до архівних дослідів і про вміння його знаходити старі акти XVII в. ... він добре ознайомлений з джерелами української історії”⁵², що й потрібно керівнику Археографічної Комісії Української Академії Наук.

Низка листів (від 17 та 21 жовтня, а також від 2 та 4 листопада 1905 р.) присвячені відзначенню творчого ювілею Д. Бігалія. Як відомо,

⁴⁶ Данилевич В.Е. Раскопки около дер. Кекенеиз..., с. 204–206.

⁴⁷ Данилевич В.Е. О раскопках близ х. Покровского..., с. 250.

⁴⁸ Данилевич В.Е. Из истории управления и быта Слободской Украины в XVII и XVIII ст. // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 230–231. [Засідання IV відділення: “Быт юридический, общественный, домашний и военный”, 20 серпня].

⁴⁹ Данилевич В.Е. По поводу одной рукописи XVIII ст. в рукописном отделении библиотеки Архива Министерства иностранных дел // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе 1905 / Под ред. гр. Уваровой. М., 1908, т. II, с. 240. [Засідання III відділення: “Памятники искусств и художеств, нумизматики и сфрагистики”, 21 серпня].

⁵⁰ Багалій Д.І. Оцінка наукових праць професора В.Е. Данилевича, с. LXXXIX. До цієї самої обласної школи В. Антоновича належав і сам Д. Багалій, також М. Грушевський та В. Ляскоронський, а також низка інших вчених.

⁵¹ Багалій Д.І. Оцінка наукових праць професора В.Е. Данилевича..., с. LC.

⁵² Там само..., с. LC.

8 жовтня 1905 р. виповнилося двадцять п'ять років науково-педагогічної діяльності професора Харківського університету Д. Багалія. Цей ювілей був широко висвітлений у місцевій пресі, з цього приводу відбулось урочисте засідання Харківського історико-філологічного товариства, а також відбувся урочистий прийом у декана Історико-філологічного факультету В. Бузескула. Не залишився осторонь і друг та колега вченого Є. Редін. Саме він ініціював видання збірки, присвяченої ювіляру⁵³. Окрім самої праці Є. Редіна, де він виклав вшанування ювіляра⁵⁴, у збірці взяли участь учень Д. Багалія – Д. Міллер, а також колеги В. Савва та В. Данилевич⁵⁵, які подали короткі огляди життя і творчості ювіляра. Саме цієї теми стосуються листи Є. Редіна до В. Данилевича від 17 та 21 жовтня 1905 р. Листи інформують як про історію виникнення самої ідеї збірки та перипетії її підготовки, наприклад, з них видно, що В. Данилевич явно затягував подачу своєї статті, а саме видання було здійснено, очевидно, у складчину самими авторами.

Музей красних мистецтв при Харківському університеті, яким вчений керував протягом 1893–1908 рр.⁵⁶, був улюбленим полем діяльності Є. Редіна, якому він віддавав значну частину свого часу і енергії. Окрім того, вчений був одним з ініціаторів створення на основі Етнографічної виставки XII Археологічного з'їзду Харківського етнографічного музею. Як фахівець зі значним досвідом музейної праці, Є. Редін надавав всіляку допомогу директору новоствореного Етнографічного музею М. Сумцову⁵⁷. Природно, що питання, пов'язані з музеєм, також присутні у листах Є. Редіна до В. Данилевича. Прикметно, що саме перу останнього належать два нариси до ювілейних видань до сторіччя Харківського університету, присвячені як Музею красних мистецтв та старожитностей⁵⁸,

⁵³ Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, 30 с.

⁵⁴ *Редин Е.* Чествование Д.И. Багалей в Историко-филологическом обществе // Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, с. 13–30.

⁵⁵ *Данилевич В.* Проф. Д.И. Багалей (1880–1905 г.г.) // Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, с. 9–13; *Миллер Д.И., Савва В.И.* Проф. Д.И. Багалей // Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, с. 5–9.

⁵⁶ *Філіппенко Р.І., Куделько С.М.* Вказ. праця, с. 125.

⁵⁷ Там само, с. 129.

⁵⁸ *Данилевич В.Е.* Музей изящных искусств и древностей // Ученые общества и учебно-воспитательные учреждения Харьковского университета (1805–1905 г.г.) / Под ред. проф. Д.И. Багалей и проф. И.П. Осипова. Харьков, 1911, с. 52–69.

так і Етнографічному музею⁵⁹, в яких висвітлена і видатна роль Є. Редіна у розвитку харківського музейництва.

Теми підготовки ювілейних видань⁶⁰ до сторіччя Харківського університету, ймовірно складання біографічного словника викладачів та професорів університету⁶¹, очевидно, стосується лист Є. Редіна до В. Данилевича від 23 квітня 1905 р. Досить символічними є слова Є. Редіна про майбутнього історика музею, першим з яких і став його адресат⁶². Однак у листі відмічаються і якісь прикрі непорозуміння між вченим і редакційним комітетом, ймовірно з Д. Багалієм.

Серед імен, що згадуються в листах, є служитель Етнографічного музею Микола Чудний. Він же фігурує і в листі до М. Сумцова, якого Є. Редін просив заступитись перед начальством за цього музейного служителя, щоб його не змушували виконувати ще й обов'язки двірника – чистити тротуари⁶³.

Людяність Є. Редіна проявилась і в листі до В. Данилевича від 17 жовтня 1905 р., в якому він намагається вирішити якийсь непорозуміння між Є. Тріфільєвим, В. Данилевичем та, можливо, Д. Багалієм. Ця риса – відкрито вирішувати всі конфлікти ситуації, не тримати “каменя за пазухою”, була загалом притаманна вченому. Про це саме свідчить і лист Є. Редіна до М. Сумцова від 1 березня 1902 р.⁶⁴, в якому також він намагається одразу – по свіжих слідах вирішити проблему, що виникла у стосунках з близькою і дорогою людиною.

⁵⁹ Данилевич В.Е. Этнографический музей // Ученые общества и учебновспомогательные учреждения Харьковского университета (1805–1905 г.г.) / Под ред. проф. Д.И. Багаля и проф. И.П. Осипова. Харьков, 1911, с. 133–140.

⁶⁰ Детальніше див: Кравченко В.В. Харківський університет, В.Н. Каразін і Д.І. Багалій (короткий історіографічний нарис) // Багалій Д.І. Вибрані праці. У 6 т. Т. 3: Опыт истории Харьковского университета (по неизданным материалам), ч. 1 (1802–1815 гг.) / Упоряд., голов. ред., вступ. ст. В.В. Кравченко; Редкол.: В.І. Астахова та ін.; Комент. Т.Г. Павлова; Пер.: М.С. Лапіна та ін. Харків, 2004, с. 5–52; Павлова Т.Г. Столетний юбилей Историко-филологического факультета: взгляд из XXI столетия // Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905) / Под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багаля; Вступ. ст. Т.Г. Павловой. Харків, 2007, с. 5–45. Також моя з Р. Ніцовичем стаття у цій збірці: Гордієнко Д., Ніцович Р. З історії створення ювілейних видань до сторіччя Харківського університету (Лист Є. Редіна до Й. Комарницького від 18(24) квітня 1897 р.).

⁶¹ Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805–1905) / Под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багаля. Харьков, 1908, II: Биографический словарь профессоров и преподавателей, 390, XII с.

⁶² Див.: Данилевич В.Е. Музей изящных искусств и древностей..., с. 52–69; Данилевич В.Е. Этнографический музей..., с. 133–140.

⁶³ Сумцов Н. Указ. соч., с. 51.

⁶⁴ Там же, с. 43.

Таким чином листи, що публікуються, доповнюють відомості про історіографічних процес в Україні на початку ХХ ст. та значно збагачують біографії цілої низки українських істориків, насамперед адресанта та адресата – Є. Редіна та В. Данилевича. Окрім деталей з життя і творчості, вони дають інформацію до реконструкції внутрішнього світу, характеру персонажів, насамперед Є. Редіна. Однак, цим інформаційний потенціал епістолярію Є. Редіна не обмежується.

Листи Є. Редіна до В. Данилевича зберігаються в особовому фонді останнього (ф. 29) Інституту рукописів Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. Листи подаються мовою оригіналу за сучасним російським правописом. Всі підкреслення зроблені самим адресантом.

1. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 11 березня 1902 р.*⁶⁵

Марта 11 дня 1902 г.
Харьков.

Многоуважаемый
Василий Ефимович!

Будьте так любезны – зайдите пожалуйста завтра во вторник к 2 час[ам] в Музей Университета⁶⁶ – потолковать о каталоге к выставке⁶⁷ очень просит Д.И. Багалей⁶⁸. Составляется экстренная комиссия копателей.

С истинным уважением

Е. Редин.

ІР НБУВ, ф. ХХІХ, од. зб. № 1296, арк. 1, автограф.

⁶⁵ Лист написаний на бланку Підготовчого комітету з облаштування XII Археологічного з'їзду. У лівому верхньому куті штамп: “Предварительный комитет по устройству XII Археологического съезда в Харькове. Марта 11 дня 1902 г. № –”.

⁶⁶ Мається на увазі Музей красних мистецтв та старожитностей Харківського університету.

⁶⁷ Очевидно йдеться про каталог пам'яток нумізматики, який був упорядкований В. Данилевичем: Каталог выставки XII Археологического съезда в г. Харькове Нумизматический отдел / Сост. В.Е. Данилевич. Харьков, 1902.

⁶⁸ Багалій, Дмитро Іванович (1857–1932) – видатний український історик, один із засновників Української Академії Наук. Народився в Києві в міщанській родині. 1876 р. по закінченні 2-ї Київської гімназії вступив на Історико-філологічний факультет Університету св. Володимира, який закінчив 1880 р. і був залишений при Університеті для підготовки до професорського звання. Був учнем В. Іконнікова та В. Антоновича. З останнім особливо зблизився на національному ґрунті. Ще в студентські роки почав друкуватись. Дебютував як візантиніст статтею “История Льва Диакона как источник для русской истории”. З 1881 р. дійсний член Історичного товариства Нестора-Літописця. В 1883 р. обраний штатним доцентом Харківського університету, тоді ж вступив у Харківське історико-філологічне товариство. З 1887 р. – екстраординарний, а з 1889 р. – ординарний професор по кафедрі руської історії, протягом 1906–1910 рр. – ректор Харківського університету. 20 березня 1900 р. Д. Багалій був обраний головою Харківського підготовчого комітету XII Археологічного з'їзду.

2. *Є. Редін – В. Данилевичу, Севастополь – Харків, 23 червня 1903 р.*

Севастополь, 23 июня 1903.

Дорогой Василий Ефимович!

Очень жалею, что мне не удалось повидаться с Вами в Севастополе. В тот вечер, как я нашел у себя Вашу карточку, я отправился искать Вас и в гостинице, и в саду. В гостинице же я оставил Вам карточку с просьбой зайти ко мне утром до 10 ч[асов]. Вероятно – Вам помешало какое-нибудь обстоятельство.

Пребыванием в Севастополе и особенно занятиями в Херсонесе⁶⁹ – я очень доволен⁷⁰. ⁷¹Чувствовал себя все время хорошо, за исключением двух дней, когда пришлось опять испытать малярию. Пробыть здесь предполагаем до 1 июля⁷², я, вероятно, заеду еще [в] Ялту⁷³, а затем вернусь в Харьков.

Мне Е.М. Иванов⁷⁴ переслал письмо Д.И. Багалея. Все желания его нашли, по-видимому уже исполнение. Бумаги от губернатора получить без открытого листа мы не могли. Теперь придется похлопотать об этом, вероятно чрез Е.М. Иванова.

Всё, что Вы сами найдете необходимым сделать, – сделайте пожалуйста.

Надеюсь, что Вы уже начали⁷⁵ свои раскопки с успехом и обогащаете наш Музей.

Желая Вам от всей души этого успеха и здоровья,
остаюсь душевно преданный

Вам *Е. Редин.*

IP НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1297, арк. 1–2, автограф.

⁶⁹ Є. Редін разом з Д. Айналовим досліджував пам'ятки Херсонеса. Див.: *Домановська М., Штан Г.* Вказ. праця, с. 195–202.

⁷⁰ Пор.: “Ежедневно по морю в лодке совершаю путешествие в этот унылый город и отдыхаю лишь в его музее, в его нескольких церквах, сохранивших в целости мозаичные украшения” [*Сумцов Н.* Человек золотого сердца..., с. 47].

⁷¹ Попереду написано закреслене “Тольк”.

⁷² “В начале июля, вероятно, вернусь в Харьков” [*Сумцов Н.* Человек золотого сердца..., с. 47].

⁷³ Ймовірно, до Н.П. Кондакова.

⁷⁴ Иванов, Свген Михайлович (1873–1929) – історик-архівіст. Народився в Єнісейській губернії, випускник Харківського університету, учень Д. Багалія. Член Харківського історико-філологічного товариства, 1909 р. змінив Є. Редіна на посаді секретаря та редактора збірників Товариства. З 1897 р. – помічник Д. Багалія по Харківському архіву, з 1922 р. – його завідувач. Реорганізував Харківський історичний архів у Центральний історичний архів.

⁷⁵ У листі написано “начались”.

3. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 26 серпня 19[03] р.*

Вторник 26 августа
[Харьков].

Глубокоуважаемый Василий Ефимович!

Завтра, т.е. в среду 27 августа я, Евгений Парф[еньевич]⁷⁶, Евгений Михайлович⁷⁷ едем в Дергачи⁷⁸ в 3 ч[аса] 40 м[инут] на раскопку курганов. Предполагаем начать в этот четверг и, если окажется нужным и возможным, то и в пятницу, или в субботу смотря по тому, в какой день (праздн[ик]) рабочие согласятся работать⁷⁹.

Если Вы располагаете свободным временем, то пожалуйста присоединяйтесь к нам. Завтра в 3 ч[аса] 40 м[инут] (не раньше) мы будем на вокзале.

Если Вы поедете, то захватите свой⁸⁰ открытый лист, предписание, инструменты. Если же не поедете, то, пожалуйста, пришлите все это мне.

Поздравляю Вас с успехом в раскопках и пожелайте нам таковых, если не поедете. Но лучше всего поезжайте с нами.

Итак, до скорого свидания!

Ваш *Е. Редин*.

IP НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1308, арк. 1–1зв., автограф.

4. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 9 квітня 1904 р.*

Дорогой Василий Ефимович!

Исполнение просьбы г-жи Антонович⁸¹ зависит от Вас. Я боюсь перепутать таблицы и отдать не то, что следует. Выбрать таблицы Вам

⁷⁶ Трифільєв, Євген Парфенович (1867–1925) – український історик, археолог. Випускник Історико-філологічного факультету Харківського університету (1890 р.). З 1893 р. – приват-доцент Харківського університету, згодом – професор Новоросійського університету по кафедрі руської історії. В Харкові був хранителем Музею красних мистецтв і старожитностей.

⁷⁷ Іванов, Євген Михайлович. Див. ком: 74.

⁷⁸ Нині місто Дергачі Харківської області, адміністративний центр однойменного району.

⁷⁹ Слова “смотря по тому, в какой день (праздн[ик]) рабочие смогут работать” написані під рядком у вигляді примітки. На місце вставки цього речення вказує знак посилання: “1)”

⁸⁰ Слово дописане над рядком.

⁸¹ Мельник-Антонович, Катерина Миколаївна (1859–1942) – історик, археолог, перекладач та українська громадська діячка. Учениця та друга дружина В. Антоновича. Член НТШ у Львові. З 1919 р. – співробітниця Української Академії Наук. Відомі праці дослідниці з археології первісного суспільства. Проводила розкопки по всій території України. Особливо активно в рамках підготовки до XI–XIV Археологічних з’їздів.

легче и безопаснее. Поэтому, пожалуйста, – зайдите в Музей, отложите таблицы, и я сделаю все, как Вы пишете, равно и Ваше поручение.

Буду очень благодарен.
Ваш искренне предан[ый],

Е. Редин.

9 апр[еля] 1904 г.
[Харьков].

ІР НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1298, арк. 1, автограф.

5. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 15 травня 1904 р.*

Дорогой Василий Ефимович!

Я покорнейше прошу Вас облегчить мне исполнение Вашей просьбы. Будьте так любезны, зайдите пожалуйста в Музей, отберите вещи, какие надо снять и занесите их к фотографу Овчинникову⁸² (Николаевс[кая] площадь) и попросите от моего имени сфотографировать их. Он уже снимал и для Вас, и для г-жи Антонович. Напрасно Вы мне опять повторяете про негативы: я уже сообщал Вам, что не могу найти⁸³ негативов, а потому и прошу снова переснять то, что было снято на них. Негативы г-же Антонович отослал давно казенной почтой; буду в Музее и тогда наведу справку о дне отсылки и тогда же напишу ей.

Ваш негатив, изображающий Курскую улицу, попытаюсь найти и возвратить Вам.

Желая Вам всего лучшего, остаюсь преданный

Е. Редин.

1904 г. 15 мая.
[Харьков].

P.S. Если бы Вам оказалась необходимой помощь Феодора⁸⁴ для отнесения вещей фотографу, то он будет к Вашим услугам.

Пишу при этом ему записку.

ІР НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1299, арк. 1–1зв., автограф.

⁸² Овчинников, Михайло Іванович – відомий харківський фотограф, який у 1881 р. відкрив фотографічний салон за адресою Катеринославська, 18, з 1892 р. – розташований на Миколаївській площі, 6.

⁸³ Далі написано закреслене “нет”.

⁸⁴ Один із служителів Музею красних мистецтв і старожитностей.

6. *Є. Рєдін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 1904 р.*

Дорогой Василий Ефимович!

Я собрал Ваши таблицы, их оказалось 11 штук. Отправка их к Вам очень хлопотлива⁸⁵: надо хорошо их укупорить, да и при переезде может кое-что отскочить.

Будьте же так добры – сделайте мне товарищескую услугу – зайдите пожалуйста в музей в тот час, когда это Вам будет угодно – от раннего утра до позднего вечера. Только скажите Феодору – когда именно придете и он будет Вас ожидать. Феодора за воскресенье я отчитал хорошенько: оказывается, Николай⁸⁶ ему не передал.

Таблицы г-жи Мельник⁸⁷ с помощью Е.П. Трифильева⁸⁸ отобрал и все будет получено, как и Ваши негативы. Другие Ваши негативы ищу, и что-то не нахожу.

Искренне преданный

Вам *Е. Рєдин.*

ІР НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1310, арк. 1–1зв., автограф.

7. *Є. Рєдін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 1904 р.*

Дорогой Василий Ефимович!

Я совершенно не могу припомнить где находятся те два негатива, которые Вы мне когда-то дали. Поэтому, если они так необходимы, пожалуйста, укажите предметы, которые были на них сняты, и фотограф приготовит новые. Я распоряжусь, чтобы Феодор дал Вам ключи и т[ому] п[одобное].

Искренне преданный

Вам *Е. Рєдин.*

ІР НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1309, арк. 1, автограф.

⁸⁵ Далі написано закреслене “и со”.

⁸⁶ Чудний, Микола Г. (? – ?) – був служителем при Етнографічному музеї. Походив з селян с. Карасівки Харківського повіту. “Вирізняючись серед служителів своїм розвитком і сумлінністю, він є чудовим і порядним співробітником, якому довіряють всілякі складі і відповідальні завдання” [Данилевич В.Е. Етнографический музей..., с. 137].

⁸⁷ Мельник-Антонович, Катерина Миколаївна. Див. ком.: 81.

⁸⁸ Трифильев, Свген Парфенович. Див. ком. 76.

8. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 3 лютого 1905 р.*⁸⁹

Февраля 3 дня 1905 г.
Харьков.

Многоуважаемый и любезнейший
Василий Ефимович!

Будьте так добры – как будет у Вас готова еще статья для Сборника, посвященного XIII Археол[огическому] съезду, пожалуйста передайте мне. Типография – вопреки обыкновению – стала быстро набирать (я даже не успеваю проверять корректуры) и все немногочисленные пока оригиналы набраны. Буду очень благодарен Вам.

С искренним уважением,

Ваш *Е. Редин*.

ІР НБУВ, ф. ХХІХ, од. зб. № 1300, арк. 1, автограф.

9. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 8 березня 1905 р.*⁹⁰

Марта 8 дня 1905 г.
Харьков.

Дорогой Василий Ефимович.

Большое Вам спасибо за Ваше любезное внимание. Извините меня, что так долго не исполнял своих обещаний и что еще до⁹¹ сих пор не собрался побывать у Вас: все занят и Бог знает чем!

Посылаю Вам свои статьи. Присмотрите, пожалуйста, за уборкой Ваших вещей.

У меня к Вам покорнейшая просьба. Кроме статей по археологии – я думаю напечатать дневники раскопок, имеющих отношение к вещам музея. Это большое подспорье для буд[ущих] исследователей.

Пожалуйста, дайте мне все, какие только у Вас имеются, если Вы не имеете ничего против печатания их.

Искренне преданный *Е. Редин*.

ІР НБУВ, ф. ХХІХ, од. зб. № 1301, арк. 1, автограф.

⁸⁹ Лист написаний на бланку Историко-філологічного товариства. У лівому верхньому куті штамп: “Историко-филологическое общество при императорском Харьковском университете. Февраля 3 дня 1905 г. № –”.

⁹⁰ Лист написаний на бланку Историко-філологічного товариства. У лівому верхньому куті штамп: “Историко-филологическое общество при императорском Харьковском университете. Марта 8 дня 1905 г. № –”.

⁹¹ Слово виправлене.

10. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 23 квітня 1905 р.*⁹²

23 апреля 1905 г.
Харьков.

Дорогой Василий Ефимович!

Мне трудно исполнить свое обещание: трудно учесть то, что делал сам, что желал сделать, о чем мечтал.

Пусть это сделает будущий историк Музея, если он найдет необходимым отметить время моего заведывания музеем и заботы о нем.

Могу сказать одно, что всей душой⁹³ был предан идее – сделать всё полезное для Музея, что было в моих силах, при известных усилиях, средствах и т. п.

Мои мечты о Музее выразились в различных статьях к его истории. Одна из первых статей – это та, что посылаю Вам при этом⁹⁴; я, кажется, не давал Вам.

Собственно того, что написано мною в моей истории обо мне вполне достаточно, и я свою историю предназначал для юбилейного издания⁹⁵.

Редакционный комитет обидел меня своим отказом – из-за мнимой экономии, тем более, что я от гонорара отказывался, и для меня приятнее было бы, чтобы в издании юбилейном не появилось никакого сокращения моей истории. Но не все то, что приятно для нас, – делается.

Во всяком случае большое Вам спасибо за заботу о моей работе; но повторяю, к сказанному в моей истории, ничего не могу прибавить.

Искренне преданный

Вам *Е. Редин*.

IP НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1306, арк. 1–2, автограф.

⁹² Лист написаний на поштівці. На зворотному її боці записана адреса: “М.Н.П. Императорский Харьковский университет. Музей древностей и изящных искусств. 23 апреля 1906. № –. Харьков”.

⁹³ Далі написано закреслене “служ”.

⁹⁴ *Редин Е.К.* Музей изящных искусств и древностей императорского Харьковского университета (1805–1905): К истории императорского Харьковского университета. Харьков, 1904, 64 с.

⁹⁵ *Редин Е.К.* [Автобиография] // Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805–1905) / Под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багалея. Харьков, 1908, ч. II: Биографический словарь профессоров и преподавателей, с. 307–311.

11. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 10 серпня 1905 р.*⁹⁶

Харьков, 10.8.[19]05⁹⁷.

Дорогой Василий Ефимович!

У казначея Университета Вас ожидает получение 75 руб. на поездку на съезд в Екатеринослав, назначенные Правлением университета.

Я выезжаю в субботу 13го авг[уста] в 9 ч[асов] 55 м[инут] вечера.

Итак, до скорого свидания⁹⁸. Желаю Вам всего лучшего.

Душевно преданный Вам

Е. Редин.

ІР НБУВ, ф. ХХІХ, од. зб. № 1307, арк. 1, автограф.

12. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 17 жовтня 1905 р.*

Дорогой Василий Ефимович!

Чтобы оставить след об юбилее Д.И. Багалей я предполагал бы на товарищеских началах, приглашая к тому Вас, Д.П. Миллера⁹⁹ и В.И. Савву¹⁰⁰ – издать сборник¹⁰¹, который будет состоять из Вашей статьи¹⁰²,

⁹⁶ Лист написаний на бланку Музею красних мистецтв. У лівому верхньому куті штамп: “Здесь. Его превосходительству Ефиму Данилевичу с передачей Василию Ефимовичу. Мироносицкая, № 74”.

⁹⁷ Дата відправлення визначена за поштовим штампелем.

⁹⁸ З листа Є. Редіна до М. Сумцова від 14 серпня 1905 р. відомо, що в одному купе їхали власне сам Є. Редін, В. Савва, Є. Тріфільєв і В. Данилевич. У дорозі “весело згаляли час”. Див. у цій збірці: *Корнієнко В.* З листування Єгора Редіна з Миколою Сумцовим.

⁹⁹ Міллер, Дмитро Петрович (1863–1913) – український історик, випускник Історико-філологічного факультету Харківського університету (1888 р.), учень Д. Багалей. У співавторстві з Д. Багалієм підготував монументальну монографію з історії м. Харкова в 2 т. (Харків, 1905, 19012).

¹⁰⁰ Савва, Володимир Іванович (1865–1920) – український історик, візантиніст. Випускник Історико-філологічного інституту князя Безбородька (1888 р.), учень М. Бережкова. З 1888 р. – викладач жіночої гімназії Оболенської в Харкові, з 1895 р. – приват-доцент Харківського університету, протягом 1905–1909 рр. – спершу екстраординарний, згодом (з 1907 р.) – ординарний професор Інституту князя Безбородька. З 1909 р. – екстраординарний професор Харківського університету. Викладав у Харківському інституті шляхетних дівчат та на інших різноманітних жіночих курсах. 1902 р. захистив магістерську дисертацію на тему: “Московські царі і візантійські василевси”.

¹⁰¹ Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, 30 с.

¹⁰² *Данилевич В.* Проф. Д.И. Багалей (1880–1905 г.г.) // Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, с. 9–13.

и Д.П. [Миллера]¹⁰³, и из моего отчета¹⁰⁴ о чествовании его в Обществе¹⁰⁵ и у В.П. Бузескула¹⁰⁶.

Предполагаю напечатать 300 экзмп[яров].

Думаю, что с раскладкой на 4 души это будет стоить недорого.

Если бы на компанейских началах не удалось, то издам лично, и испрашиваю теперь же разрешения на перепечатку Вашей статьи¹⁰⁷.

Ответьте мне, пожалуйста, скорее.

Ваш *Е. Редин*.

17 окт[ября] 1905.

М[ало-]Гончар[овская], 30.

ІР НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1302, арк. 1, автограф.

13. *Є. Рєдін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 21 жовтня 1905 р.*

Дорогой Василий Ефимович!

В виду Вашего дополнительного предложения по поводу сборника в честь Д.И. Багалей покорнейше прошу Вас на совещание с товарищами¹⁰⁸ в воскресенье 23 октября в 1 час дня ко мне на Мало-Гончаровскую ул[ицу], д[ом] 30.

Пожалуйста, приходите, чтобы решить окончательно и не затягивать дела.

С искренним уважением

Е. Редин.

21 окт[ября] 1905.

[Харьков].

ІР НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1303, арк. 1, автограф.

¹⁰³ *Миллер Д.И., Савва В.И.* Проф. Д.И. Багалей // Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, с. 5–9.

¹⁰⁴ *Редин Е.* Чествование Д.И. Багалей в Историко-филологическом обществе // Профессор Дмитрий Иванович Багалей. К двадцатипятилетней годовщине его учено-педагогической деятельности / Под ред. Е.К. Редина. Харьков, 1906, с. 13–30.

¹⁰⁵ Харьківське історико-філологічне товариство.

¹⁰⁶ Бузескул, Владислав Петрович (1858–1931) – український історик-класик, академік АН СРСР (1922 р.) та академік ВУАН (1925 р.). Випускник історико-філологічного факультету Харківського університету (1880 р.), з 1885 р. – професор університету. З 1905 р. – декан Історико-філологічного факультету. 1890 р. – магістерська дисертація “Перікл. Історико-критичний нарис”, 1895 р. – докторська “Атенська політія” Арістотеля.

¹⁰⁷ Первісно стаття була опублікована в газеті “Харьковский листок” (1905, № 1907–1908, 8–9 жовтня). Статтю для збірки В. Данилевич подав у дещо доопрацьованому вигляді.

¹⁰⁸ Очевидно з Д. Міллером та В. Саввою.

14. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 2 листопада 1905 р.*

Дорогой Василий Ефимович!

Пожалуйста же, пришлите мне Вашу статью о Дм. Ив. Багалее – исправленную, как Вы обещали. Я все еще¹⁰⁹ ожидаю ее и не сдаю по-этому в печать сборник.

Душевно преданный Вам *Е. Редин*.

1905 г., 2 ноября.

[Харьков].

IP НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1304, арк. 1, автограф.

15. *Є. Редін – В. Данилевичу, Харків – Харків, 4 листопада 1905 р.*

4 ноября 1905 г.

[Харьков].

Дорогой Василий Ефимович!

Сочувствую Вам в Ваших заботах,¹¹⁰ но, пожалуйста, пришлите мне Вашу статью, т[ак] к[ак] у меня имеется только начало ее.

Ваши просьбы передал Е.П. Трифильеву, но ответственно и непременно говорю Вам, что говорил и Д.И. Багалею, Е.П. [Трифилев]¹¹¹ – корректнейший товарищ, чужд каких-нибудь мелочей, закулисных интриг и т[ому] п[одобного].

В силу этого, а также в силу того, что он не генерал и не бюрократ – моя протекция перед ним для Вас излишня.

Я ни на минуту не сомневаюсь в том, что, если Е.П. [Трифилев] чего-нибудь не исполнил для Вас своевременно, то в этом была вина каких-нибудь независящих от него обстоятельств.

Я буду очень рад, если данное дело послужит поводом к устранению недоразумения между Вами и Е.П. [Трифилевым] и даст Вам лучшее подтверждение моего мнения о Е.П. [Трифилеве], как корректнейшем товарище.

Что касается меня лично, то я, конечно, всей душой готов быть полезным Вам – как только могу во всяком Вашем деле.

Примите сердечный привет от меня и Татьяны Николаевны¹¹².

Искренно преданный

Вам *Е. Редин*.

IP НБУВ, ф. XXIX, од. зб. № 1305, арк. 1–1зв., автограф.

¹⁰⁹ Далі написано закреслене “на”.

¹¹⁰ Далі написано закреслене “по”.

¹¹¹ Далі написано закреслене “Вам”.

¹¹² Редіна (Бреннер), Тетяна Миколаївна (? – ?) – дружина Є. Редіна.